

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
G. FEDERICO MANCINI
της 26ης Ιανουαρίου 1988 *

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

1. Το Østre Landsret της Κοπεγχάγης υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το αν συμβιβάζονται προς την κοινοτική έννομη τάξη οι διατάξεις της δανικής νομοθεσίας με τις οποίες αναγνωρίζεται στο δικαιούχο πνευματικού δημιουργήματος επί κινηματογραφικής ταινίας η δυνατότητα να απαγορεύει την εκμίσθωση κασετών της ταινίας αυτής, των οποίων είχε προηγουμένως επιτρέψει την πώληση.

Κατ' αυτό τον τρόπο, το Δικαστήριο καλείται, για δεύτερη φορά, να εξετάσει ποια είναι τα όρια εντός των οποίων, στο πλαίσιο της κοινής αγοράς, μπορούν να παρεμβάλλονται εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των βιντεοκασετών. Η πρώτη διαφορά (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 60 και 61/84, *Cinéthèque* κατά *Fédération nationale des cinémas français*), αφορούσε την απαγόρευση που είχε επιβληθεί στους γάλλους παραγωγούς και διανομείς, όσον αφορά την πώληση ή εκμίσθωση βιντεοκασετών μιας ταινίας — ακόμα και αυτών που ήταν εγχώριας παραγωγής — κατά το διάστημα που η σχετική ταινία προβαλλόταν στους κινηματογράφους στη Γαλλία. Όπως θυμάστε, (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985, Συλλογή σ. 2605, σκέψη 22), το Δικαστήριο έκρινε ότι « η εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος μπορεί να παρεμβάλλει εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο βιντεοκασετών, λόγω των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των συστημάτων που εφαρμόζονται στα διάφορα κράτη μέλη και μεταξύ των συνθηκών υπό τις οποίες τα κινηματογραφικά έργα προβάλλονται ».

Το Δικαστήριο όμως έκρινε ότι η απαγόρευση αυτή συμβιβαζόταν με τους κοινοτικούς

κανόνες, διότι υπαγορευόταν αποκλειστικά από την ανάγκη προστασίας των οικονομικών συμφερόντων μιας βιομηχανίας, αυτής του κινηματογράφου, η οποία αποτελεί επίσης σημαντικότερο παράγοντα πνευματικής καλλιέργειας. Εξάλλου, επαναλαμβάνοντας το Δικαστήριο μια διάκριση στην οποία είχε ήδη προβεί στην πρώτη του απόφαση *Coditel* (18 Μαρτίου 1980, υπόθεση 62/79, *Racc.* 1980, σ. 881), διευκρίνισε ότι το κινηματογραφικό έργο « ανήκει στην κατηγορία των καλλιτεχνικών έργων που μπορούν να διαδοθούν στο κοινό, είτε άμεσα, όπως στην περίπτωση της μεταδόσεώς (του) ... από την τηλεόραση ή της προβολής (του) σε αίθουσα, είτε έμμεσα, υπό μορφή υλικών υποθεμάτων όπως οι βιντεοκασέτες. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η διάδοση στο κοινό συμπίπτει με τη θέση του υποθέματος σε κυκλοφορία ... » (σκέψη 9).

Το πρόβλημα που τίθεται στην υπό κρίση υπόθεση είναι σαφώς διαφορετικό. Πράγματι, το εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των κασετών παρεμβάλλεται από την εθνική νομοθεσία όχι στην αρχή, αλλά στο πέρας της διαδικασίας παρουσιάσεως της ταινίας, εφόσον, όπως θα φανεί καλύτερα στη συνέχεια, η απαγόρευση εκμίσθώσεως έχει ως αντικείμενο τις κινηματογραφικές ταινίες που έχουν από αρκετό καιρό ήδη προβληθεί στους κινηματογράφους. Επομένως δεν πρόκειται, εδώ, για την εναρμόνιση της αρχής στην οποία αναφέρεται το άρθρο 30 της Συνθήκης — και κατά συνέπεια για τα δικαιώματα των εισαγωγέων κασετών — με την προάσπιση ενός γενικού συμφέροντος, όπως η προστασία της κινηματογραφικής βιομηχανίας· αντιθέτως, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί σε ποιο μέτρο η αξίωση των εισαγωγέων να χρησιμοποιούν απεριόριστα τις κασέτες που έχουν αγοράσει εντός της κοινής αγοράς πρέπει να υποχωρεί προ της αντίθετης αξιώσεως των υποκειμένων

* Μετάφραση από τα ιταλικά.

δικαίου, που είναι δικαιούχοι πνευματικού δημιουργήματος να εξαρτάται από τη συναινέσή τους η εκμίσθωση των εν λόγω υποθεμάτων.

2. Είναι γνωστό ότι, χάρη στην τεχνική πρόοδο που έχει σημειωθεί στον τομέα της μαγνητικής εγγραφής και της αναπαραγωγής εικόνων και ήχων σε ταινίες, η αγορά βιντεοκασετών γνωρίζει από αρκετά χρόνια συνεχή ανάπτυξη. Πρέπει επίσης να λεχθεί ότι, για ευνοήτους λόγους, ο μέσος καταναλωτής δεν αγοράζει κασέτες παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις (μορφωτικές ταινίες, ταινίες για παιδιά, πορνογραφικές ταινίες, μουσικές κωμωδίες, όπερες, μεγάλα κλασικά κινηματογραφικά έργα), ενώ, συνήθως, προτιμά να τις μισθώνει. Εν πάση περιπτώσει, οι κινηματογραφικές επιχειρήσεις αποφασίζουν κάθε φορά πού και κατά ποίο τρόπο — πώληση ή εκμίσθωση — θα διατεθεί στο εμπόριο μια ταινία, μετά το πέρας του κύκλου των προβολών της στις κινηματογραφικές αίθουσες.

Υπό το φως των στοιχείων αυτών, είναι προφανές ότι ο ιδιοκτήτης μιας ταινίας και οι δικαιούχοι του έχουν συμφέρον, ώστε η πώληση και η εκμίσθωση των κασετών της ταινίας αυτής να ορίζονται ως *χωριστές και ανεξάρτητες μεταξύ τους* μορφές εκμεταλλεύσεως, υπό την έννοια ότι η πρώτη μπορεί να αποκλείει το δικαίωμα χρήσεως της δεύτερης. Υπ' αυτό ακριβώς το πρίσμα, ανέκυψε το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο. Πράγματι, εφόσον θεωρηθεί δεδομένο ότι η προτίμηση των καταναλωτών για την εκμίσθωση ανθίσταται στην πρόοδο της τεχνικής και, εφόσον είναι γεγονός ότι κατά τα προεχρή έτη το κόστος των σχετικών προϊόντων θα είναι πιθανόν χαμηλότερο, είναι ανάγκη να εξετασθεί αν η ανεξαρτησία στην οποία αναφέρθηκε πιο πάνω μπορεί να έχει επίπτωση επί της κοινοτικής αρχής της αναλώσεως των δικαιωμάτων του δημιουργού. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ο δικαιούχος που πώλησε την κασέτα μιας από τις ταινίες του εντός ενός κράτους μέλους, χωρίς να έχει

παραιτηθεί του δικαιώματος εκμισθώσεώς της, θα μπορεί να απαγορεύει στον εισαγωγέα του σχετικού υποθέματος σ' άλλο κράτος μέλος την εκμετάλλευση του έργου μέσω εκμισθώσεως της σχετικής βιντεοκασέτας.

3. Πριν προβώ στην ανάπτυξη των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως, είναι σκόπιμο να θέσω το ερώτημα κατά ποίον τρόπο τα κράτη μέλη ρυθμίζουν το δικαίωμα του δημιουργού στον τομέα της κινηματογραφίας, την εκμίσθωση βιντεοκασετών και την ανάλωση του σχετικού δικαιώματος. Στη Μεγάλη Βρετανία, ο Copyright Act του 1956 απονέμει στο δημιουργό κινηματογραφικών ταινιών το δικαίωμα να απαγορεύει την αναπαραγωγή τους, τη δημόσια προβολή τους και την τηλεοπτική τους μετάδοση. Όσον αφορά τις κασέτες, στο δημιουργό εναπόκειται πάντοτε να αποφασίσει αν πρέπει πρώτα να προβεί στην πώληση και εν συνεχεία στην εκμίσθωση ή το αντίστροφο. Εντούτοις, σε περίπτωση πώλησεως το δικαίωμά του πρέπει να θεωρηθεί ως αναλωθέν: δηλαδή δεν θα μπορεί ο δημιουργός να εναντιωθεί σε μεταγενέστερη εκμίσθωση του έργου από τρίτους ούτε να απαιτήσει σχετικώς οποιαδήποτε αποζημίωση. Αντιθέτως, θα μπορεί να προστατεύσει τα συμφέροντά του με την προσθήκη στη σχετική σύμβαση ρήτρας βάσει της οποίας ο αγοραστής δεν θα μπορεί να εκμισθώσει το υπόθεμα ή με τον καθορισμό της τιμής βάσει της προοπτικής ότι η κασέτα θα εκμισθώνεται.

Η ιρλανδική, ολλανδική και γερμανική νομοθεσία διαπνέονται από ανάλογες αρχές. Ειδικότερα, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, με δυο αποφάσεις του Bundesgerichtshof (της 6ης Μαρτίου και της 15ης Μαΐου 1986, GRUR 1986, σσ. 736 και 743) έγινε δεκτό ότι ο δικαιούμενος να θέτει σε κυκλοφορία κασέτες που περιέχουν μουσικά ή κινηματογραφικά έργα και πωλούνται με τη συναινέσή του δεν μπορεί να απαγορεύει σε τρίτους την εκμίσθωσή τους. Εντούτοις, με το άρθρο 27 του Urheberrechtsgesetz (9 Σεπτεμβρίου 1965), αναγνωρίζεται στον τελευταίο το δικαίωμα για εύλογη αμοιβή.

Το αντίθετο ισχύει στη Δανία και στη Γαλλία. Στο πρώτο κράτος, η δυνατότητα εκμίσθωσης σε τρίτους κασετών που μπορούν κανονικά να αγοράζονται στην αγορά εξαρτάται πάντοτε από την προηγούμενη άδεια του δικαιούχου του πνευματικού δημιουργήματος, του οποίου το δικαίωμα, κατά συνέπεια, δεν αναλώνεται με την πώληση (βλέπε το νόμο 158 της 31ης Μαΐου 1961, άρθρα 2 και 23, όπως το τελευταίο αυτό τροποποιήθηκε με το νόμο 274 της 6ης Ιουνίου 1985). Στη Γαλλία, με το άρθρο 26 του νόμου της 3ης Ιουλίου 1985 παρέχεται ευθέως στον *παραγωγό* βιντεοεγγραφών το δικαίωμα να επιτρέπει την εκμίσθωσή τους και, σύμφωνα με την επιστήμη, η ευχέρεια αυτή δεν αναλώνεται σε περίπτωση προηγούμενης πώλησής τους του υποθέματος.

Τέλος, όσον αφορά την Ελλάδα, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία και την Ισπανία, το πρόβλημα δεν έχει μέχρι σήμερα επιλυθεί βάσει ειδικών κανόνων. Εντούτοις, η νομολογία και η επιστήμη αναγνωρίζουν, καταρχήν, στο δημιουργό δικαίωμα εκμίσθωσης, κατ' αναλογία με ό,τι προβλέπει η νομοθεσία στην περίπτωση των φωνογραφικών αποτυπώσεων.

4. Στις 4 Ιουλίου 1984, ο Erik Viuff Christiansen δημοσίευσε σε εφημερίδα της Κοπεγχάγης μία αγγελία με την οποία πληροφορούσε το κοινό ότι ήταν δυνατή η εκμίσθωση από το κατάστημά του της κασέτας του πρωτοτύπου, δηλαδή χωρίς δανικούς υπότιτλους, της κινηματογραφικής ταινίας «Never say never again». Οι εντόπιοι «fans» του Τζέιμς Μποντ ενθουσιάστηκαν διότι, μέχρι τότε, η κασέτα δεν διετίθετο στην εγχώρια αγορά. Πράγματι, ο Christiansen είχε αγοράσει την εν λόγω κασέτα πριν από λίγες μέρες στο Λονδίνο, όπου μόλις είχε αρχίσει να διατίθεται προς πώληση από τον παραγωγό της ταινίας, τη Warner Brothers Inc.

Πληροφορηθείσες την προσφορά του Christiansen, η εταιρία αυτή, καθώς και η επιχείρηση που εκμεταλλεύεται στη Δανία τα δικαιώματα επί των κασετών που παράγει η πρώτη (η Metronome Video ApS) ζήτησαν από το Byret (Πρωτοδικείο) της Κοπεγχάγης να απα-

γορευθεί στο λιανοπωλητή η εκμίσθωση του υποθέματος, ισχυριζόμενες ότι δεν είχε δοθεί καμία ρητή ή σιωπηρά άδεια εν προκειμένω. Το αίτημα έγινε δεκτό και, κατά τη διάρκεια της μεταγενέστερης διαδικασίας επικυρώσεως, το Østre Landsret (Ανατολικό Εφετείο) υπέβαλε στο Δικαστήριο, με Διάταξη της 11ης Ιουνίου 1986, το εξής προδικαστικό ερώτημα:

« Πρέπει οι διατάξεις του δευτέρου μέρους, τίτλος I, κεφάλαιο I, της Συνθήκης ΕΟΚ σχετικά με την κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών μεταξύ των κρατών μελών, δηλαδή τα άρθρα 30 και 36 σε συνδυασμό με το άρθρο 222 της Συνθήκης, να ερμηνευτούν υπό την έννοια ότι ο αποκλειστικός δικαιούχος (δικαιούχος πνευματικού δημιουργήματος) βιντεοκασέτας, η οποία νομίμως διατίθεται στο εμπόριο από τον ίδιο ή με την έγκρισή του σε κράτος μέλος, όπου, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία περί των δικαιωμάτων του δημιουργού, το εν λόγω πρόσωπο δεν μπορεί να απαγορευτεί τη (μεταπώληση ούτε την) εκμίσθωση, χάνει το δικαίωμα να εναντιωθεί στην εκμίσθωση αυτής της βιντεοκασέτας σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο η σχετική ταινία έχει εισαχθεί νόμιμα, όταν η νομοθεσία περί των δικαιωμάτων του δημιουργού αυτού του κράτους μέλους επιτρέπει αυτή την απαγόρευση, χωρίς να κάνει διάκριση μεταξύ βιντεοκασετών που παράγονται στο εθνικό έδαφος και αυτών που εισάγονται, και χωρίς συγχρόνως να εμποδίζει την εισαγωγή αυτών των ίδιων βιντεοκασετών; »

5. Κατά τη διάρκεια της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθώς και οι κυβερνήσεις της Δανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας, οι οποίες, με εξαίρεση τις δυο τελευταίες κυβερνήσεις, παρενέβησαν επίσης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Η Επιτροπή παρατηρεί, ευθύς εξ αρχής, ότι στο μεγαλύτερο μέρος της Κοινότητας η ζήτηση βιντεοκασετών καλύπτεται, κατά 90 %, μέσω εκμίσθωσής τους. Επομένως, η παροχή της δυνατότητας στο δικαιούχο του πνευματικού δημιουργήματος εγγεγραμμένου σε κασέτα

εναντιώσεως σ' αυτό το είδος εκμεταλλεύσεως, ακόμα και μετά την πώληση του προϊόντος, ισοδυναμεί με παρεμβολή εμποδίων στο ενδοκοινοτικό εμπόριο βιντεοεγγραφών. Επιπλέον, σε περίπτωση που ο ιδιοκτήτης αρνούνταν συστηματικά να δώσει τη σχετική άδεια ή την εξαρτούσε από υπερβολικά επαχθείς όρους, οι εισαγωγές θα ήταν δυνατό να σταματήσουν πλήρως. Επί του σημείου αυτού ο Christiansen είναι σύμφωνος. Καίτοι — ισχυρίζεται — η Διάταξη που εκδόθηκε υπέρ των εναγουσών εταιριών αφορά την εκμίσθωση και όχι και την εισαγωγή της κασέτας στη Δανία, είναι βέβαιο ότι, δεδομένου ότι οι δανοί καταναλωτές δεν ενδιαφέρονται για την αγορά του υποθέματος, το μέτρο αυτό καταλήγει στο να καθιστά εντελώς ασύμφορη την εισαγωγή του εν λόγω έργου από το Ηνωμένο Βασίλειο. Επομένως, είναι αναμφίβολο ότι υφίσταται παράβαση του άρθρου 30.

Κατόπιν αυτού, ο λιανοπωλητής υποστηρίζει ότι δεν είναι δυνατό, από πλευράς κοινοτικού δικαίου, ο δικαιούχος του πνευματικού δημιουργήματος που προστατεύεται από τη νομοθεσία κράτους μέλους να την επικαλείται για να εμποδίσει την εισαγωγή και τη μεταγενέστερη εμπορία προϊόντος που νομίμως πωλείται σε άλλο κράτος από τον ίδιο ή με τη συναίνεσή του. Πράγματι, το να του επιτρέπεται να επικαλείται την εν λόγω νομοθεσία ισοδυναμεί με αποδοχή της στεγανοποίησης των εγχώριων αγορών, πράγμα που η νομολογία του Δικαστηρίου έχει κρίνει ότι δεν συμβιβάζεται με τους σκοπούς της Συνθήκης (βλέπε απόφαση της 14ης Ιουλίου 1981, στην υπόθεση 187/80, Merck κατά Stephar BV, Συλλογή σ. 2063, σκέψεις 12 και 13).

Αλλά, συνεχίζει ο Christiansen, δεν είναι μόνο αυτό. Με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1981 (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 55 και 57/80, Musik-Vertrieb Membran κατά GEMA, Συλλογή σ. 147, σκέψη 25) το Δικαστήριο δέχτηκε ότι « στο πλαίσιο μιας κοινής αγοράς που χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων... ο δημιουργός, ο

οποίος ενεργεί απευθείας ή μέσω του (δικαιούχου του είναι σε θέση) να επιλέγει ελεύθερα το χώρο, σ' οποιοδήποτε από τα κράτη μέλη, που θέτει σε κυκλοφορία το έργο του. Μπορεί να προβεί σ' αυτή την επιλογή ανάλογα με το συμφέρον του, στο οποίο υπεισέρχονται... το επίπεδο αμοιβής που εξασφαλίζεται στο εν λόγω κράτος μέλος... ». Όμως, εν προκειμένω είναι δεδομένο ότι η Warner Brothers αποφάσισε απολύτως ελεύθερα να πωλήσει την κασέτα της ταινίας « Never say never again », και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, καθορίζοντας την τιμή, έλαβε υπόψη τα δικαιώματα για την εκμετάλλευσή της υπό τη μορφή εκμίσθωσης. Κατά συνέπεια, και από την άποψη αυτή, το να της επιτραπεί να εναντιωθεί στην εκ μέρους του Christiansen εκμίσθωση στη Δανία του υποθέματος που το εν λόγω πρόσωπο αγόρασε κανονικά στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι αντίθετο προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης.

6. Όλοι οι λοιποί παρεμβαίνοντες υποστήριξαν την αντίθετη άποψη. Θα περιοριστώ στο να εκθέσω την άποψη αυτή επαναλαμβάνοντας τα επιχειρήματα που ανέπτυξε η Επιτροπή.

Η Επιτροπή, αφού δέχτηκε όπως είδαμε, ότι η αναγνώριση στο δημιουργό του δικαιώματος να απαγορεύει την εκμίσθωση μπορεί να προκαλέσει εμπόδιο στις εισαγωγές, διορθώνει τη βολή της, θέτοντας το βάρος στα σοβαρά προβλήματα που δημιουργεί η ελεύθερη εκμίσθωση κασετών. Όλο και συχνότερα παρατηρείται — υποστηρίζει η Επιτροπή — το να εκμισθώνεται μια κασέτα για λίγες ώρες με αποκλειστικό σκοπό την εγγραφή του έργου σε άλλο υπόθεμα· στη συνέχεια, το τελευταίο θα χρησιμοποιηθεί για προσωπική ψυχαγωγία ή, ακόμα χειρότερα, θα αναπαραχθεί σε άλλα αντίτυπα τα οποία, με τη σειρά τους, θα πωληθούν ή θα εκμισθωθούν, χωρίς προφανώς να αμειφθεί ο δημιουργός. Εντούτοις, είναι δεδομένο ότι, εν προκειμένω, κάτι τέτοιο αποκλείεται απολύτως. Ο Christiansen δεν είναι « βιντεοκασετοπειρατής », αλλά κανονικός έμπορος ο οποίος νομίμως αγόρασε από το δικαιούχο την εγγραφή σε βίντεο μιας ταινίας του Τζέιμς Μποντ την οποία, χωρίς να έχει καμιά πρόθεση να αναπαραγάγει αντίτυπα

της, σκοπεύει να τη χρησιμοποιήσει εκμισθώντάς την σε τρίτους.

Μετά απ' αυτή την προκαταρκτική παρατήρηση, η Επιτροπή, ακολουθώντας το συλλογισμό του Δικαστηρίου στην απόφαση *Cinéthèque*, επισημαίνει ότι η απαγόρευση της δανικής νομοθεσίας ισχύει και επί των κασετών που κατασκευάζονται στο εθνικό έδαφος και, επομένως, δεν αποσκοπεί στον επηρεασμό των εμπορικών ρευμάτων μεταξύ των κρατών μελών. Εντούτοις, είναι δυνατό τα εμπορικά ρεύματα να επηρεαστούν από αυτό. Επομένως, ο επίμαχος κανόνας δεν συμβιβάζεται με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας παρά μόνο εφόσον: α) τα εμπόδια που παρεμβάλλονται στο εμπόριο εντός της Κοινότητας δεν υπερβαίνουν αυτό που είναι απολύτως αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού· β) ο σκοπός αυτός είναι δικαιολογημένος από πλευράς Συνθήκης. Και αυτό ακριβώς συμβαίνει εν προκειμένω.

Όπως είναι γνωστό, το περιουσιακής φύσεως περιεχόμενο του δικαιώματος του δημιουργού σύγκειται από δύο στοιχεία: το δικαίωμα παρουσιάσεως του έργου και το δικαίωμα αναπαραγωγής του. Δεδομένου ότι η εκμίσθωση κασετών αποτελεί δραστηριότητα εμπορικής εκμεταλλεύσεως επαναλαμβανόμενου χαρακτήρα, συγγενεύει μάλλον προς το πρώτο στοιχείο. Όμως, με την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Coditel I* έγινε δεκτό ότι, κατά το μέτρο που η δυνατότητα ελέγχου της προβολής μιας ταινίας αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του δικαιώματος του δημιουργού, η κοινοτική έννομη τάξη δεν μπορεί να μη λάβει υπόψη αυτό το στοιχείο.

Η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται και όσον αφορά τη μέσω κασετών παρουσίαση ενός έργου: πράγματι, ο δικαιούχος πνευματικού δημιουργήματος ως προς ένα κινηματογραφικό έργο δεν μπορεί να αποκομίσει εισόδημα απ' αυτή τη μορφή παρουσιάσεως παρά μόνον καθόσον τον έχει αναγνωριστεί το δικαίωμα εκμίσθώσεως του υποθέματος, όπως ακριβώς και η ταινία δεν του διασφαλίζει οικονομικό

όφελος παρά μόνο επειδή μπορεί να την προβάλλει στις οθόνες. Με άλλα λόγια, ο στόχος που η δανική νομοθεσία επιδιώκει, προστατεύοντας το δημιουργό κατά της ελεύθερης εκμίσθώσεως των κασετών εντάσσεται στην ίδια λογική με αυτή κατά την οποία ο εν λόγω δημιουργός μπορεί να εναντιωθεί στη δημόσια προβολή της ταινίας του. Σε τελευταία ανάλυση, καταφαίνεται ότι η εκμίσθωση κασετών αποτελεί βασικό στοιχείο του δικαιώματος αποκλειστικότητας που ανήκει στο δικαιούχο του πνευματικού δημιουργήματος και επομένως η εξάρτηση της άσκησής του από την άδεια του τελευταίου συμβιβάζεται με τη Συνθήκη.

7. Η θέση αυτή, όπως συνοψίστηκε πιο πάνω, δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Πράγματι, νομίζω ότι τα δυο αξιώματα επί των οποίων αυτή ερείδεται — ότι ο δημιουργός έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέψει την εκμίσθωση των κασετών και ότι αυτή η μορφή εκμεταλλεύσεως αποτελεί εκδήλωση του ευρύτερου δικαιώματός του της παρουσιάσεως του έργου — είναι το μεν άσχετο προς το πρόβλημα που απασχολεί το Δικαστήριο, το δε αστήρικτο.

Όσον αφορά, ειδικότερα, την εξομοίωση της εκμίσθωσης προς τη δημόσια προβολή της ταινίας, η θέση αυτή στερείται ερείσματος. Για να γίνει αυτό αντιληπτό, είναι χρήσιμο να υπομνηστεί ότι, όπως παρατηρείται σε πολλές από τις εθνικές έννομες τάξεις, η άσκηση της δραστηριότητας αυτής επιτρέπεται ελεύθερα, ευθύς ως η κασέτα διατεθεί προς πώληση ή, όπως συμβαίνει στη Γερμανία, συνεπάγεται το πολύ την υποχρέωση καταβολής στο δημιουργό εύλογης αμοιβής. Εντούτοις, το αποφασιστικό στοιχείο είναι ότι, ακόμα και στα κράτη όπου ο δημιουργός διατηρεί μετά την πώληση του υποθέματος τη δυνατότητα ελέγχου οποιασδήποτε άλλης μορφής εκμεταλλεύσεως του έργου, η εκμίσθωση της κασέτας εξακολουθεί να αποτελεί μια καθαρά εμπορική πράξη: το συμφυή προς αυτή την πράξη κίνδυνο δηλαδή το να παρακολουθήσουν την ταινία αρκετές φορές, μια μόνο φορά ή και ποτέ αυτοί που μισθώνουν την κασέτα, δεν φέρει ο δικαιούχος της προβολής, αλλά αυτός που εκμισθώνει την κασέτα.

Περαιτέρω, όσον αφορά το πρώτο αξίωμα, δεν νομίζω ότι το Δικαστήριο καλείται να κρίνει αν, από κοινοτική άποψη, ο δημιουργός μιας ταινίας που κυκλοφορεί σε κασέτα εξακολουθεί να έχει το δικαίωμα να ασκεί κατά τρόπο αποκλειστικό τη σχετική με την εκμίσθωση του έργου του δραστηριότητα. Αντιθέτως, το Østre Landsret ερωτά το Δικαστήριο αν ο αγοραστής μιας κασέτας που έχει πωληθεί σε κράτος μέλος από το δικαιούχο του πνευματικού δημιουργήματος ως προς την ταινία (ή με τη συναίνεσή του) μπορεί, παρά τη βούληση του τελευταίου, να την εκμισθώνει σε τρίτους εντός ενός άλλου κράτους· με μια λέξη, ζητεί να πληροφορηθεί αν η αρχή της αναλώσεως του δικαιώματος του δημιουργού ισχύει και στην προκειμένη περίπτωση.

8. Καταρχάς, υπενθυμίζω ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, « κάθε εμπορική ρύθμιση των κρατών μελών (ικανή) να παρεμβάλλει εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, πρέπει να θεωρείται ως μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς » (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, υπόθεση 8/74, Dassonville, Racc. σ. 837, σκέψη 5).

Όσον αφορά την περίπτωση που απασχολεί το Δικαστήριο, έχω επανειλημμένα πει ότι, καίτοι η επίμαχη διάταξη δεν αφορά τις εισαγωγές κασετών, μπορεί, παρ' όλα αυτά, να παρεμβάλλει εμπόδια στην εισαγωγή τους στη Δανία. Εξάλλου, καίτοι είναι αληθές ότι το άρθρο 36 της Συνθήκης επιτρέπει τη διατήρηση απαγορεύσεων που δικαιολογούνται από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας και, επομένως, του δικαιώματος του δημιουργού, είναι επίσης γνωστό ότι, βάσει της αρχής της αναλώσεως του δικαιώματος, ο δικαιούχος του πνευματικού δημιουργήματος ή ο παραχωρησιούχος του δεν « μπορούν να επικαλεστούν το αποκλειστικό (τους) δικαίωμα εκμεταλλεύσεως... για να εμποδίσουν ή να περιορίσουν την εισαγωγή ... υποθεμάτων τα οποία έχουν διοχετευθεί νόμιμα στην αγορά άλλου κράτους μέλους (από τον ίδιο το δικαιούχο ή με τη συναίνεσή του) » (απόφαση GEMA, σκέψη 15).

Η τελευταία αυτή αρχή είναι αποφασιστικής σημασίας· και νομίζω ότι η άποψη της Warner Brothers και της Metronome, κατά την οποία η εκμίσθωση αποτελεί διαφορετική και ανεξάρτητη της πώλησεως μορφή οικονομικής εκμεταλλεύσεως (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 2), έρχεται σε πλήρη αντίθεση προς την αρχή αυτή. Ο λόγος είναι προφανής. Ο δημιουργός μιας ταινίας, εφόσον έχει πωλήσει την κασέτα σε τρίτο μεταβιβάζοντας, έτσι, κατά τρόπο οριστικό το δικαίωμά του κυριότητας επ' αυτού του εμπορεύματος και επιτρέποντας στον εν λόγω τρίτο την ελεύθερη κυκλοφορία του, δεν μπορεί, στη συνέχεια, να επικαλεστεί τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους για να υπερισχύσει το αποκλειστικό του δικαίωμα επί του εγγεγραμμένου στην κασέτα έργου, απαγορεύοντας κατ' ουσία στον τρίτο την εισαγωγή του έργου στο εν λόγω κράτος. Πράγματι, η αξίωση αυτή αιτιολογείται από το ίδιο οικονομικό συμφέρον με αυτό που είχε αποτελέσει τη βάση της πρώτης πράξεως διαθέσεως του έργου και, εφόσον έτσι έχουν τα πράγματα, η αξίωση αυτή δεν μπορεί παρά να υποχωρεί προ του κανόνα του άρθρου 30. Ας αναφερθώ, γι' άλλη μια φορά, στην απόφαση GEMA, για να υπενθυμίσω ότι: « ο ουσιώδης σκοπός της Συνθήκης ... δεν μπορεί να επιτευχθεί αν δυνάμει των διαφόρων νομικών συστημάτων των κρατών μελών, οι υπήκοοί τους είχαν τη δυνατότητα να στεγανοποιούν την αγορά και να περιορίζουν συγκεκαλυμμένα το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών » (σκέψη 14).

Σε τελευταία ανάλυση, μπορεί να λεχθεί ότι καίτοι η πώληση και η εκμίσθωση είναι, όντως, διαφορετικής φύσεως (με την πρώτη, μεταβιβάζεται η κυριότητα ενός αγαθού, ενώ με τη δεύτερη διασφαλίζεται η κατοχή του για ορισμένο διάστημα), έχουν, ωστόσο, το κοινό χαρακτηριστικό ότι συνεπάγονται κατ' ανάγκη τη διάθεση στο εμπόριο του προϊόντος προς όφελος των καταναλωτών. Από τις προηγούμενες σκέψεις έπεται ότι η ενδεχόμενη δυνατότητα ασκήσεως κατά τρόπο αποκλειστικό της δυνατότητας εκμισθώσεως κασετών δεν μπορεί ποτέ να εξουδετερώσει το αποτέλεσμα — την ελεύθερη κυκλοφορία του αγαθού εντός ολόκληρης της Κοινότητας — που συνεπάγεται η πώλησή του σε άλλο κράτος μέλος. Αντίθετος ισχυρισμός θα ισοδύ-

ναμύσει με στέρηση των καταναλωτών, εν προκειμένω των Δανών, αυτού που μπορούν να αποκτούν κατά κυριότητα δυνάμει της Συνθήκης.

Εννοείται ότι όλα αυτά δεν συνεπάγονται ότι, στην περίπτωση της εκμισθώσεως μιας κασέτας που έχει ήδη νομίμως πωληθεί εντός άλλου κράτους μέλους, ο δικαιούχος του πνευματικού δημιουργήματος ως προς το σχετικό κινηματογραφικό έργο στερείται παντελώς προστασίας ως προς τα περιουσιακά του δικαιώματα. Έγινε λόγος, παραδείγματος χάρη, για το δικαίωμα προς αποζημίωση ή για τη δυνατότητα που έχει ο δημιουργός να προστατεύει τα συμφέροντά του θέτοντας ειδικές ρήτρες στη σύμβαση πώλησεως. Εντούτοις, ένα πράγμα εξακολουθεί να είναι δεδομένο:

ασχέτως των μορφών ή του περιεχομένου της, η παρεχόμενη στο δημιουργό προστασία δεν μπορεί να παρεμβάλλει εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των κασετών που κυκλοφορούν ήδη στο εμπόριο.

Το Δικαστήριο κάλεσε σχετικά τη βρετανική κυβέρνηση να διευκρινίσει αν, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην τιμή πώλησεως μιας βιντεοκασέτας περιλαμβάνεται και ένα μέρος που αντιστοιχεί στα δικαιώματα του δημιουργού και,

σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποια συνέπεια έχει το γεγονός αυτό στην εκμίσθωση του προϊόντος στα άλλα κράτη μέλη. Οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι ασαφείς και περιέχουν μη συγκρίσιμα αριθμητικά στοιχεία. Αλλά, σημειώνει η Επιτροπή, τα στοιχεία αυτά δεν μπορούσαν να είναι πιο ακριβή. Πράγματι, η εμπορία των κασετών ποικίλλει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Στη Μεγάλη Βρετανία, παραδείγματος χάρη, σημειώθηκε, κατά τα τέσσερα τελευταία χρόνια, σημαντική αύξηση των πωλήσεων, ενώ, στη Δανία, τα ίδια υποθέματα εξακολουθούν να κυκλοφορούν κυρίως μέσω εκμισθώσεως.

Επομένως; Επομένως, δεν μου μένει παρά να επαναλάβω αυτό που το Δικαστήριο έχει ήδη δεχτεί: ότι δηλαδή ο δημιουργός μπορεί να επιλέγει ελεύθερα και βάσει διαφορετικών παραμέτρων το μέρος της Κοινότητας στο οποίο θέτει το έργο του σε κυκλοφορία, αλλά δεν μπορεί να επωφελείται από τις « διαφορές που υφίστανται, ελλείψει εναρμονίσεως των εθνικών κανόνων περί εμπορικής εκμεταλλεύσεως των δικαιωμάτων του δημιουργού ... (για να παρεμβάλλει) εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μέσα στην κοινή αγορά » (η προαναφερθείσα απόφαση GEMA, σκέψη 26).

9. Βάσει των προηγούμενων σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στο ερώτημα που υπέβαλε το Østre Landsret της Κοπεγχάγης, με Διάταξη της 11ης Ιουνίου 1986 στο πλαίσιο της υποθέσεως που εκκρεμεί ενώπιόν του μεταξύ Warner Brothers Inc. και Metronome Video ApS, αφενός, και Erik Viuff Christiansen, αφετέρου:

« Τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η νομοθεσία κράτους μέλους, δυνάμει της οποίας ο δικαιούχος του πνευματικού δημιουργήματος επί βιντεοκασέτας μπορεί να εναντιώνεται στην κυκλοφορία μέσω εκμισθώσεως του εμπορεύματος αυτού εντός αυτού του κράτους, καίτοι το έχει κανονικώς πωλήσει ή επιτρέψει την πώλησή του εντός άλλου κράτους μέλους, είναι ασυμβίβαστη με τα εν λόγω άρθρα. »